

Merítés a KUT-ból XI.

DÉSI HUBER ISTVÁN

(1895–1944)

festőművész emlékkiállítása

HAAS GALÉRIA, Budapest – 2007. október 18-tól december 1-ig

Kalapos férfi fügével (Szalmakalapos paraszt körtével)
– 1931 – tempera, papír – 87x66 cm

Tömeg (tanulmány)
– 1932 – tempera, papír – 63x95 cm

Oroszblúzos diáklány
– 1929 – olaj, vászon – 56x37 cm

Olvásó munkás
– 1932 – tempera, papírlemez – 96x62 cm

Konstruktív szenvedély

Az elmúlt másfél évtizedben alig esett szó Dési Huber Istvánról. A szakkönyvekben a rá vonatkozó hivatkozások száma látványosan lecsökkent. A fellendülő műkereskedelemben sem nagyon forognak művei, mivel a legtöbb alkotása közgyűjteményekben van. Az egyik ezek közül a Szombathelyi Képtár, melynek Dési Huber-kollekciója alkalmas az életmű részletes bemutatására.

A mai kutatások nem feltétlenül az életútjára irányulnak, mivel az egyike a legalaposabban feldolgozott művészi pályáknak. A festő maga is sokat írt saját fejlődéséről, elméletírói tevékenysége számos tanulmánya segítségével végigkövethető.

Az újdonságot maga az idő múlása hozza, amely megteremtett egy új periódust, amely bár a róla szóló emlékezet elhalványulását hozta, egyúttal lehetővé teszi, hogy művészetét objektíven, a magyar művészetről szerzett legújabb ismereteink összefüggéseit is figyelembe véve vizsgáljuk. Ebben nem kis szerepe van annak a feltételezésnek, hogy az 1990 előtti politikai helyzetben művészetének esztétikai értékelését akarva-akaratlanul ideológiai szempontok befolyásolták.

Könnyen mondhatnánk, hogy napjainkban már elfogulatlanabban tudjuk nézni művészetét, és ha nem is azonos platformon, de hasonlóan nyilvánulhatunk meg, mint a korabeli, azaz harmincas-negyvenes években működő kritikusok. Ugyanakkor szembe mennénk a tényekkel, ha Dési Huber István művészetéről leválasztanánk baloldali meggyőződését. Csábító, hogy eszmei vonatkozásoktól, kötelezettségektől mentesen csak stílusosan merüljünk el képei világában, ugyanakkor tények bizonyítják, hogy számos kompozíciójának szinte szó szerinti megfelelései vannak baloldali irányultságú elméleti írásaiban. Művei elemzésekor szükségünk lehet ezekre a szövegekre, mégis célszerű figyelembe venni, hogy a képek létformája az önálló tárgyi létezés, a néző számára nem feltétlenül adott és elvárt a kommentár.

Abból a tapasztalattól kiindulva, hogy egy életmű minden „újravizsgálása” új megfigyeléseket hozhat magával, érdemes áttekinteni művészetét az idő folyamában.

Dési Huber István 1895-ben született Nagyenyeden. „Apám német eredetű kisiparos volt, anyám bocskoros nemes családból származott.” A „kisiparos” szó valójá-

ban aranyművest jelentett, amely apai hagyomány nem maradt következmények nélkül Dési Huber István elkövetkezendő pályájára. Az anya korai halála a család széthullásához vezetett, az apja aranyműves boltja 1906-ban csődbe ment. Dési 1906 és 1911 közötti élete csavargással, alkalmi munkák vállalásával telt el. Míg számos sors- és pályatársa hasonlóan kezdte életútját, önéletírását a róla szóló szakirodalom bőven idézve nála ezt az időszakot szinte mitikussá emelte, mégpedig azért, mert a művész saját maga világnézeti, emberismereti fejlődése szempontjából döntő fontosságúnak tartotta, hogy ily módon megismerte a társadalom különböző rétegeit. Zűrzavaros élete elől a háborúba menekült, miként sokan mások is a bevonulást tartották az egyedüli megoldásnak.

Első rajzai a katonaság alatt készültek. Ezek a kezdetleges munkák a részletek iránti aprólékos figyelmet tükrözik. Leszerelése után döntött úgy, hogy a művészetnek szenteli életét. A művészethez való pártolása nem tekinthető váratlan fordulatnak, visszaemlékezéseiből kiderül, hogy bár korábbi életében meglehetősen céltalanul csatangolt, valami ösztönösen mégis a kultúra, a könyvek irányába vezetete.

Désen Szopos Sándor rajztanárnál sajátította el az alapismereteket, majd 1921-ben Budapestre került. Apja nyomdokain aranyműves szakmunkás lett, és bár volt hivatalos képesítése, valójában nem ismerte a szakma fogásait. Munkahelyén tanulta meg azokat, miközben szaktársai „fedezték” hiányosságait.

1921-ben felvételt nyert az Iparművészeti Iskolába, az itt töltött időről keveset tudunk. Ugyanekkor látogatta a Podolini Volkmann Artúr vezette Festőiskolát. Ide olyan, később ismertté vált művészekkel járt együtt, mint Borberek Kovács Zoltán, Börzsönyi Kollárits Ferenc, Korniss Dezső. Közéjük tartozott Sugár Andor, akivel összebarátkozott, majd megismerte annak Stefánia nővérét. A megismerkedést egy év után házasság követte. Első, kiállításon való szereplése a Podolini

A Podolini-szabadiskola növendékei 1922 körül

Naviglio
– 1927 – rézkarc, papír – 135x158 mm

iskola tárlatán 1924-ben volt. Még ebben az évben megélhetési okból és egyben művészetismeret szerzés céljából Sugár Andorral Olaszországba ment. Ez a döntés ellentétben állt más fiatalokéval, akik inkább Párizst választották. Mindez jó időre meghatározta művészetének alakulását.

Milánóban letelepedve, mint aranyműves helyezkedett el. A múzeumokban alaposan megismerkedett az olasz művészettel, gyakorlati téren pedig Krón Bélánál kitanulta a rézkarckészítés alapjait. A fekete-fehér technika határozza meg ezt a korszakát, kisebb számban pasztellek is készültek. Bár tanulóvekről van szó, az időszaknak megvan a rangja és jelentősége Dési Huber életművében. Eppen akkor tartózkodott Olaszországban, amikor az európai művészetre nagy hatást gyakorló neoklasszicizmus kiteljesedőben volt. Azon túl, hogy grafikáira Goya, Rembrandt és Cézanne képei hatottak, portréin jól megfigyelhető a reneszánsz elemek használata is. Néptelen tájképei romantikus hangulatúak, az elhagyatottság érzését árasztják. Ebben a világban felismerhetők a metafizikus művészet egyes elemei. Portréi hívősek, távolságtartóak. Elsősorban az arc plasztikájának részletes leírására vállalkoznak. Az expresszionizmus irányába mozdul el 1926-os *Milánói önarcképén*, ahol a házak körvonalai az égbolttól glóriához hasonló motívumot formálnak a művész feje köré. 1928-as *Önarcképén* leszűrten érvényesülnek a kubizmus és expresszionizmus tanulságai.

Ott tartózkodása alatt többször is szerepelt kiállításon, nevezetesen a firenzei és torinói bemutatókon, de csak azok nemzetközi szekciójában. Özvegye visszaemlékezése szerint hiába jelentkeztek Sugár Andorral a magyar szervezőknél, választ nem kaptak. A magyar részlegben olyan művészek szerepeltek többek között, mint Szőnyi István, Patkó Károly, Weil Erzsébet. Az ún. „Szőnyi-féle rézkarcoló kör” tagjai, Olgyai Viktor növendékei, a magyarországi újklasszicizmust képviselői. Hasonló jellegűek Dési Huber és Sugár Andor alkotá-

sai, amiben feltételezhetően része van annak, hogy Krón Béla is Olgyai-növendék volt, így közvetítő szerepet játszhatott. A művek tanúsága szerint Sugár Andor „könnyebb” kezű, elegánsabb rajzkultúrájú grafikus volt, mint Dési Huber, mégis társa hatása alatt állott. Ennek háttérében a közöttük lévő nyolc év korkülönbség, valamint Dési határozott egyénisége, egyre gyarapodó elméleti tudása sejthető. 1927-ben a nehezedő megélhetés miatt visszatértek Magyarországra azzal a szándékkal, hogy egy-két év múlva majd Párizsba utaznak.

Első periódusának munkáit mutatta be Sugár Andorral együtt a Mentor Könyvkereskedésben 1928-ban. Elsősorban az olaszországi lapok szerepeltek ezen a kiállításon, de több olyan munka is ki lett állítva, amelyeken az Olaszországban elsajátított technika és kifejezési mód birtokában immár a hazai tájakat ábrázolta. Közben tagjai és egyben rendszeres kiállítói lettek a KUT-nak.

Művészi fejlődésének új szakasza kezdődik 1928-tól. Ha figyelembe vesszük, hogy ebben az évben még az olaszországi stílusára emlékeztető művek készültek, meglepő a IV. Rend c. sorozat, amely a proletárok útját mutatja be a lázadástól a győzelemig nyolc lapon. Az elemzések többsége Frans Masereel belga művész képregényeit hozza fel mintának, és van hivatkozás Bortnyik Sándornak a tízes évek végén készült konstruktív-expresszionista munkáira, ami reális alapokon nyugvó összevetés. Azt is tudjuk ugyanakkor, hogy Dési Huber még Olaszországban látta Giandante X. piktogram-szerű fekete-fehér műveit, és bár találkozásukkor magát a művész-költőt 1926-ban még posztexpresszionis-

Stefike
– 1926 – rézkarc, papír – 268x223 mm

ta stílusban ábrázolta, vizuális emlékezetében ekkor már a későbbiek számára megőrizte a Giandante X.-grafikák egyszerű konstruktivista nyelvezetét. Ez a felvetés egyben egy furcsa anakronisztikus jelenségre vonatkozik, nevezetesen, hogy a művész a milánói rézkarcok posztavantgárd világa után az avantgárdhoz tér vissza. Ebben a törekvésében nem egyedüli az akkori kortárs művészet európai színterén. Hasonló jelenségek figyelhetők meg a kölni progresszív művészeknél is. A IV. Rend sorozat látványvilága rokon vonásokat mutat Gerd Arntz korabeli munkáival, illetve ugyancsak kölni analógiák jelennek meg Dési Huber későbbi, részben frontális jellegű csoportkompozícióin is. Megvizsgálva az ábrázolások eszmei-ideológiai vonatkozásait, ugyancsak kitűnik egy másik hasonlóság: a kölni művészek és Dési Huber is a kép kompozícióját társadalmi modellnek tekintették. A művészeti ábrázolás társadalmi hasznosíthatósága, illetve a művészi tevékenység munkavégzésként való értékelése itt is, ott is szerepelt a műveket kísérő elméleti írásokban.

Az elméleti megalapozottság publikációkkal párosulva a húszas évek végén erősödik meg munkásságában. Ekkor újabb „retrográd” lépést tesz meg, mert míg a IV. Rend képi világa a tízes évek avantgárdjának egyes eredményeit szintetizálja, visszatér Cézanne művészetéhez, és annak a kubista művészetre tett hatását vizsgálja. Körülnézve az 1930 körüli évek magyar alkotói között, több olyannal is találkozunk, akik a kubizmushoz közel álló festményeket készítenek: Bene Géza, Schubert Ernő, Trauner Sándor stb. Dési Huber a kubizmus tanulságait annak kezdeti periódusától vizsgálja. A kubizmus ugyan a maga szigorúan vett periodizációjával 1915 körül lezárult, mégis tovább élt az európai művészek munkáiban, a 20-as évek art deco-jában, és az ezzel egy időben új hullámát élő futurizmusban. Közvetlenebb hatást tulajdoníthatunk a tízes évek második felétől születő purizmusnak, melynek alapelveit Ozenfant és Jeanneret (a későbbi Le Corbusier) foglalta össze La Peinture Moderne című könyvében 1925-ben. Ez a könyv több más hasonló témájú kiadvánnyal helyet kapott Dési Huber István könyvespolcán. Ezek közös vonása, hogy a huszadik század modern irányzatait számos példa segítségével a régmúlt korok művészetéből vezették le.

Dési számára a kubista csendélet volt az a műfaj, amelyben az új szocialista művészet nyelvét ki lehetett dolgozni. A csendéleteken ábrázolt jól ismert tárgyak – a hangszerek, poharak üvegek – mellett megjelentek az akkori baloldali kultúra kellékei, szimbólumai (pl. *Csendélet 100%-kal*, (1930 k.), *Sarló-kalapácsos csendélet* (1932 k.), *Csendélet Liebknecht-emléklappal* (1930 k.). Ez utóbbi érdekessége, hogy a címadó grafikánál erősebb hangsúlyt kap a kompozíción látható „Kleopátra-fej” – ami Dési Hubernek az egyiptomi művészet iránti érdeklődésére utal, – mint Käthe Kollwitz alkotása. Hasonlóan, a *Sarló-kalapácsos csendélet*en, a sarló a kompozícióban „eltűnik”, mintha tárgyi jellegétől megszabadulva a kubizmus geometrikus formavilágának létjogosultságát igazolná.

A budakeszi tudószanatóriumban 1939-ben

A *látás dialektikája* c. sorozatokban dolgozta fel a kubizmussal kapcsolatos tapasztalatait. A didaktikus célú munka kemény bírálatban részesült a kortárs kritikusok részéről. „Piktúrájának sablonos posztkubizmusát magyarázni és menteni igyekszik, amikor ...kiállít a gyengébb felfogásúak számára készült ún. látásdialektikai tanulmányokat, amelyeken megmutatni igyekszik, hogy a „naturálisból” az „analízisen” át miként válik szintetikus festészet” – írta Fóti János 1931-es kritikájában. A kifogások alapvető okaként feltételezhető, hogy a festőt még nem találták elég érettnek ahhoz, hogy másoknak adjon át tapasztalatokat.

1930-tól mindennaposá válnak a portréábrázolások. Kezdetben a típusteremtés szándéka vezeti, míg fel nem ismeri, hogy a kellően jó portréábrázolás a karaktervonásokban is felismerhetővé teszi a típusjegyeket. A kubizmus hatása alatt készített legjelentősebb alkotásai a már említett Liebknecht-lapos csendélet, *Nyitott ablak a dési templommal I-II*, (1930), *Olvasó munkás*, (1932), illetve a *Tömeg tematika különböző változatai* (1932.). Ezen a műcsoporton azzal kísérletezett, hogy miként lehet négy-öt ember ábrázolásával a sokaság hatását kelteni. Az ábrázolt szereplők konkrét, hozzá közel álló személyek voltak. Dési közösségi emberként életének egyik kiemelkedő időszakát élte Vilmos császár úti lakóhelyén olyan kiváló művész szomszédok között, mint pl. Sugár Andor, Ferenczy Noémi. Ferenczy Noémi akkori stílusára emlékeztet két összefoglaló műve a *Déli pihenő* (1932), és a *Guberáló* (1934-35).

Dési Huber életének velejárója volt fiatal korában szerzett tüdőbetegsége. Amikor alkotó periódusait meghatározzuk, számításba kell venni egyre gyakoribb megbetegedéseit, hosszabb kezeléseit. Már 1932-től eltanácsolják a fizikai munkától. Ez az állapot egyfajta társadalmon kívüliséget jelentett az amúgy szociális beállítottságú embernek, ugyanakkor több időt hagyott a művészi tevékenységre. Művészetszociológiai elemzések mutatják, hogy a betegség, az általa teremtett hátrányos helyzet ellenére erőteljes kompenzációval

Fejtanulmány (Könyöklő munkás tanulmány)
– 1931 – szén, papír – 480x400 mm

járhat, ami az alkotóerő fokozódásában mutatkozik meg. 1933-ban, 1935-ben, 1937-ben tölt hosszabb időt szanatóriumban. A drága szanatóriumi kezeléseket fedezetét alapítványi támogatások biztosították. Betegségével függ össze, hogy bár részt vett azokban az előkészületekben, amelyek a szocialista képzőművészcsoporthoz létrejöttét célozták meg, mégsem lett aktív tag, csupán szimpatizáns. Elvi vitái is voltak a csoportban, így az aktív jelenlét helyett a kiállításokon való szereplésekkel vett részt a csoport művészeti életében. A kezelése alatt írta számos elméleti tanulmányát, valamint leveleit, amelyek arra utaltak, hogy a kényszerű alkotói szünetek alatt „fejben festett”. Mindez magyarázatot adhat arra a jelenségre, amely 1935 körül egy kötöttebb, kubisztikus művészetből az expresszionizmus jellegzetességeit tartalmazó festészetbe való váltást mutatott. A 30-as évek első felének személytelen, sematizált kompozícióival szemben művészete individuális lesz. Ez egybeesett a magyar művészetben elsősorban Szentendrén kibontakozó újfajta természetlátással, „újexpresszív” kifejezésmóddal. Dési szoros kapcsolatban állt ekkor a szentendrei festők egy részével, többek között Modok Máriával, Barcsay Jenővel. Ráadásul felszabadító erővel hatott rá a budakeszi szanatórium környéki táj változékony színvilága, a természet gazdag burjánzása.

Írásaiban továbbra is a racionalizmus dominál (hivatkozva a megjelenő irracionálisra), művészetében azonban fordulat van az ösztönök, szenvedélyek irányába. Az 1936-37-ben készült *Budakeszi vörös kémény* kompozíciós elveit tekintve még a kubizmusból kiinduló képépítéshez tartozik. Tematikailag és formailag

emlékeztet Picasso 1909-es gyárábrázolására. (Horta de Ebro-i gyár). A képen a gyárépületek stilizáltak, de köthetők a valósághoz, a kémény téglamustráján ugyanakkor felcserélődik a felül- és alulnézet. Az alig valamivel később készült *Régi temető* (1937-38), viszont már az újabb, expresszionista stílus példája. A látvány csöppet sem a temetői nyugalmat idézi, a kép nézője számára olyan érzetet kelt, mintha a sírkövek ki akarnának fordulni a helyükből.

Ezekben az években, vagyis a 30-évek második felében változóban, alakulóban az európai művészet arculata, nincsenek nagy átfogó irányzatok, egyre erőteljesebb az egyéni mitológia, valamint a háború előérzete is hangulati, illetve stílussteremtő tényezőként jelentkezik. Új stílusának kifejlődésével egy időben egyre többet foglalkozott a magyar művészet nemzeti vonatkozásaival, annak az európai folyamatoktól való eltéréssével. Mialatt Dési Huber István fölállította azt a névsort, amely a huszadik századi magyar művészet alakulását reprezentálja, Kállai Ernő egy újjászülető magyar expresszionizmust vélt felismerni Dési festészetében. E korszakának fő művei többek között: *Csendélet tájjal, Kislátás rákoscsabai házakra* (1938), *Dinamikus táj*, illetve a *Budakeszi farakások két változata* (1937-38, 1938 k.). Ez utóbbiak között az a különbség, hogy az egyik az épített konstrukciót, a másikon az ember alkotta rend és a természet szabad vegetációjának találkozását, szembefeszülését ábrázolja. A *Dinamikus táj* (1938.) című kompozícióban pedig az absztrakcióhoz jut közel, miként a cím is bizonyos elvonatkoztatást jelöl a konkrét viszonyokhoz képest (a Désivel sokáig hasonló utat bejáró Sugár Andor el is jutott a nonfiguratív ábrázolásig). Bár a *Dinamikus táj* nagyon jellemző Dési Huber expresszív festészeti stílusára, kivételnek számít, mert a festőnek a realitáshoz kötődő érdeklődése változatlan. Expresszionizmusában az egyéniségek közötti különbségeket és a nemzeti, néprajzi jellegzetességeket részesíti előnyben.

1938-as batorligeti, 1939-es hollókői utazásai során elmerült a vidéki, paraszti élet tanulmányozásában. Ebben nem kis szerepe van a folklór iránti régebbi keletű vonzalmának. Szülőföldjéről hozott meghatározó színelményeket: „Arcokra emlékszem és színekre, amik oly drámai lendülettel csendülnek fel az otthoni kék ég alatt... mennyi feszültség a vörösek, ultramarinkékek, feketék, sárgák, zöldek harcában...!” A népi tematika egyik első darabja az 1930-ban készült Székely menyecske, amelynek egyedi értéke, hogy az internacionális kubizmushoz magyar nemzeti motívumokat társít. (Motívumokat is gyakran jelentő környezetében számos népi használati és dísz tárgy volt található.) A vidék életével való újbóli találkozás ellentmondásos érzéseket kelt benne, amely két különböző helyről származó idézettel illusztrálható: „Mindez milyen monumentális, milyen – azt kell mondani – nagyságos. Most értettem meg itt, miért érzik oly szabadnak, szuverénnek magukat a pásztorféle emberek” – olvasható 1938 augusztusában írt levelében. E sorok panteizmusával szemben kiábrándultságot tükröz a másik idézet:

(Folytatás a 9. oldalon)

Csendélet korsóval és citromokkal
 – 1930 – olaj, vászon – 50x60 cm

Csendélet 100%-kal
 – 1930 körül – pasztell, papírlemez – 370x350 mm

Csendélet korsókkal
 – 1929 – olaj, vászon – 60x40 cm

Nyitott ablak a dési templommal
 – 1930 – tempera, papír – 94x59 cm

Budakeszi farakások
– 1937–1938 – olaj, vászon – 80,5 x 61 cm

Keserves
– 1938 – olaj, vászon – 100x70 cm

Őszi budakeszi erdő (Kopasz fák) – 1937–1938 – olaj, papírlemez – 48x62,5 cm

Csendélet tájjal (Kilátás a rákoscsabai házakra) – 1938 – olaj, karton – 66x100 cm

*Kisöreg
– 1937 – olaj, furnérlemez – 110x50 cm*

*Önarckép műteremben
– 1938 körül – olaj, vászon – 100x71 cm*

Hollókői vörös feszület – 1939 – olaj, tempera, papírlemez – 30x38 cm

Régi temető – 1937–1938 – olaj, tempera, karton – 49x84 cm

(Folytatás a 4. oldalról)

„A falu ...tipikus proletár paraszttelep... elnyűtt asszonyok, emberek, akik teljesen kivetkőztek nép, paraszti mivoltukból. Vasárnap, ha kiöltöznek a fiatalok, inkább külvárosi prolikhoz hasonlítanak.”

Dési Huber István nemcsak utazásai során találkozott a vidéki élettel. Több évet töltött Rákoscsabán, ahol a főváros viszonylagos közelsége ellenére falusi környezetet vette körül. Bár vonzódott ehhez a világhoz, hiányzott neki Budapest szellemi pezsgése, a barátok termékenyítő jelenléte. Legjelentősebb és valódi sikereket hozó kiállításait 1938 és 1943 között rendezték az Ernst Múzeumban, illetve annak utódjában az Almássy-Teleki Éva Műintézetben. Ezek csoportkiállítások voltak, de számos alkotását tudta bemutatni. A kiállítók névsorában Barcsay Jenő, Gadányi Jenő nevével mindannyiszor találkozunk. Az 1941-es kiállítást maga Lyka Károly rendezte, aki a következőket írta az előszóban és ezzel Dési művészetét is jellemezte: „Az alap a valóság, amelyet szemlélet útján fogadtak magukba tájokról, emberekről: de ezt a valóságot átalakították életérzékük imperatívusza szerint. Ez az életérzés pedig mély komolyságú, nem enged meg felszínességet, megvédi a játékosságot, kerüli a fioriturák gazdagságát, a tarka színekkel való szórakozást.”

Expresszionista stílusának első három éve után, 1940 körül tért vissza Budapestre. Ezt a korszakot a külvárosi tematikájú képek hűen képviselik. E művek mind a városi, mind a falusi szegények szempontjából érvényes üzeneteket tartalmaznak. A város a halott, személytelen arcát – tűzfalait – mutatja számukra, utalva arra, hogy nincs helyük, szerepük a falakon belüli világban. A képek esztétikája lényegében a sivárságra

épül. Az „elvonás” eredményeként az élményt a távollévő szépség sejtése, sóvárgása jelenti. 1940-től kezdődő művészi periódusában fokozatosan kiküszöböli az éles színkontrasztokat (ellenkező előjelű, ám lényegében hasonló folyamat, mint Derkovits pályájának az utolsó szakaszában, amikor ugyancsak a kontrasztok megszűnéséről beszélünk, de a világos tartományban). Ennek ellenére a Város peremén sorozat egyik variációján (1941-42) a fák élénk színű virágai, valamint egy magányos ház tűzpiros oromzata valósággal belehasítanak a hideglelős sötétkék közegbe.

Utolsó befejezett alkotása a Szamos-parti görbe fák (1943). Az egymás mellett elhelyezkedő fák, mintha egy élet fokozatos hanyatlását ábrázolnák, és együttesen gyászkeretbe foglalják azt a tájat, amely Dési egész életének visszatérő motívuma. Utolsó művében Dési Huber István saját küzdelmes életének metaforáját fogalmazta meg.

GÁLIG ZOLTÁN

Irodalom

Dési Huber Istvánné: Dési Huber István. Budapest, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, 1964.

Mezei Ottó: Dési Huber István. Budapest, Corvina Kiadó, 1972.

Dési Huber István: Művészeti írások. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1975.

Horváth György: Dési Huber István. Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1976.

Mangáné Heil Olga: Dési Huber István. Budapest, Corvina Könyvkiadó, 1982.

A dési templom I., Natura 1931
– 1931 – ceruza, papír
– 175x125 mm

A dési templom II., Analízis, 1931
– 1931 – ceruza, papír
– 178x123 mm

A dési templom III., Szintézis 1931
– 1931 – ceruza, papír
– 177x123 mm

Életrajzi adatok

Dési Huber István 1895. február 6-án született Nagyenyeden. Édesapja órás-aranyműves boltja 1906-ban csődbe megy, így a tizenkét éves István nem tudja tovább folytatni tanulmányait a nagyenyedi Bethlen-kollégiumban. „Gyermekkorom döntő élménye ez a megvázkództatás volt” – írta önéletrajzában. Alkalmi munkákból tartja fenn magát.

1911-től kezdve főleg Pesten él.

1914–1918-ig az első világháborúban frontszolgálatos önkéntes, tüdőbaját ekkor szerzi. Első rajzai a fronton születnek.

1918-ban Désre megy, apja műhelyében dolgozik, mellette Szopos Sándor rajztanár növendéke lesz, akitől elsajátítja a rajztudás alapjait.

1921-ben Dr. Polgár ezüstárúgyárába kerül, ahol rendszeren kitanulja az ezüstkovácsolást. Budapestre utazik, az Iparművészeti Iskolába felvételizik, majd Podolini-Volkman Artúr szabadiskolájába iratkozik be. A szabadiskolában ismerkedik össze Sugár Andor festővel, későbbi sógorával.

1923-ban feleségül veszi Sugár Stefániát, aki egész életén át hű segítője és társa lesz.

1924 nyarán Itáliába, Milánóba utazik sógorával. Ötvösként dolgozik. Felesége októberben követi őket. A Milánóban élő grafikusától, Krón Bélától elsajátítja a rézkarcolás technikáját, mellyel éveken át foglalkozik.

1927-ben bemutatja rézkarcait a firenzei nemzetközi rézkarckiállításon és a torinói Quadriennálén.

1927 augusztusban hazatér Magyarországra. Rózsa Miklós a KUT akkori igazgatója itáliai grafikai alapján meghívja a KUT-ba.

1928 januárjában a Mentor könyvesboltban nyílik meg közös grafikai kiállítása Sugár Andorral. Ebben az évben készíti el linómetszet sorozatát a IV. rend címmel.

1928-ban felveszi a Dési (Deési) előnevet, hogy megkülönböztesse magát Huber István műcsarnoki festőtől.

1929 januárjában részt vesz a KUT Nemzeti Szalonbeli kiállításán, majd rendszeresen szerepel a társaság évenkénti bemutatóin. Márciusban közös kiállítása nyílik Polgár Boriskával a Kovács Szalonban. Erősödő tüdőbaja miatt a Budakeszin lévő Erzsébet Tüdőszanatóriumba kerül, ahová haláláig jár. A grafika mellett a festéssel és az elméletírással is komolyan kezd foglalkozni. A kubizmus hatása alá kerül. Feleségével a Vilmos császár út (ma Bajcsy-Zsilinszky) 22. számú házába költöznek. Itt alakít ki magának a tetőtérből műtermes lakást. Később ide költözik Ferenczy Noémi, Hincz

Gyula is. Műterme modern művészeti központtá válik a harmincas években.

1930 márciusában a Kovács-Szalón tárlatán mutatja be a Látás dialektikája című, a kubizmus elvein alapuló didaktikus rajzszorozatát. A Tamás Galéria Új progresszív művészek tárlatán szerepel, majd nyáron Désen fest.

1931-ben barátjukat (Bauer Irént) látogatják meg a Németországban lévő Brückenbergenben.

1932-ben orvosa tanácsára abbahagyja az ezüstkovács munkát, ettől kezdve főként felesége jövedelméből élnek. Részt vesz a Vasvári Pál utcai kollektív műterem létrehozásában, amely a később megalakuló Szocialista Képzőművészek Csoportjának az előzményét jelentette. Az Ernst Múzeumban kollektív kiállítása nyílik.

1933-ban több hónapot a szanatóriumban tölt.

1934-ben Dési Huber Istvánné a Vörös Segély-akciókban való részvétele miatt házkutatást végeznek a csendőrök. Elkobozzák Sarlós-kalapácsos csendéletét, rövid időre börtönbe is kerül, de kellő bizonyítékok híján feleségével együtt elengedik. A KUT fiatalok munkáiból rendezett kiállításán nagy sikert ér el műveivel.

1935-től rendszeresen kilátogat a Szentendrei művésztelepre, szoros kapcsolatot alakít ki Barcsay Jenővel, Modok Máriával, akik a kórházban is látogatják. Nyáron egészségi állapota súlyosbodása miatt újra Budakeszire megy, ezúttal másfél évet tölt ott.

1936 decemberében hagyhatja el a szanatóriumot.

1937-től Rákoscsabán dolgozik.

1938 nyarán Ortutay Gyulával Bátorligeten tartózkodik. Decemberben kollektív kiállítása nyílik az Ernst Múzeumban.

1939-ben ismét Budakeszin van, majd nyáron Hollókőn fest.

1940-ben Budapesten, az Ipar utcába költöznek.

1941-ben, 1943-ban kollektív kiállításai nyílnak az Almásy-Teleki Éva Múintézetben (volt Ernst Múzeum).

1942-ben ismét Budakeszin van, majd a nyarat Désen tölti.

1943-ban a szanatóriumban fekszik, majd nyáron újból Désen fest.

1944 január 15-én újra a budakeszi tüdőszanatóriumba szállítják. Január végén megkapja a magyar festészet egyik legrangosabb kitüntetését, a Szinyei-jutalmat. Február 25-én meghal. Február 27-én, temetése napján nyílt meg a Kállai Ernő által rendezett Új Romantika című kiállítás a Tamás Galériában, melyre még maga választotta ki kiállítandó alkotását.

Műtárgylista

1. *Utcai cirkusz – 1925* – tus, papír – 200x290 mm – j.j.l.: Dési Huber István rézkarca Milano 1925 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.60
2. *Milánói önarckép – 1926* – rézkarc, papír – 190x174 mm – j.j.l.: Huber István 1926, j.j.l.: HI 926 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.40
3. *Ivók – 1926* – rézkarc, papír – 235x270 mm – j.j.l.: Huber 926, j.b.l.: Ivók próbahuzat – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.41
4. *„Sasso del carmine” – 1926* – rézkarc, papír – 195x240 mm – j.: Sasso Del Carmine Huber I. 1926. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.52
5. *Stefike – 1926* – rézkarc, papír – 268x223 mm – j.j.l.: Huber/926 F – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.32
6. *Olasz síkátorok (Firenzei síkátorok) – 1926* – rézkarc, papír – 205x190 mm – j.j.l.: Dési Huber István rézkarca – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.95
7. *Naviglio – 1927* – rézkarc, papír – 135x158 mm – j.j.l.: Dési Huber István karca Milano 1927 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.62
8. *Vak koldus a Naviglio hídján – 1927* – rézkarc, papír – 220x150 mm – kép alatt jobbra jelezve: Dési Huber István rézkarca 29-30. Milano 1927, Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.96
9. *Hegyibeszéd – 1927* – rézkarc, papír – 180x225 mm – j.j.l.: G. Stefano Huber, 1927 b.l.: Sermone profetico – Szombathelyi Képtár, Ltsz.:G.82.54
10. *Leánykát – 1927 körül* – rézkarc, papír – 200x185 mm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.70
11. *Ezüstműves műhely – 1928* – rézkarc, papír – 170x110 mm – j.j.l.: Dési Huber/928, b.: DHI – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G. 82.61
12. *Önarckép – 1928* – rézkarc, papír – 225x175 mm – j. a kép alatt: Dési Huber 928, b.: Önarckép eredeti rézkarc – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.27
13. *Körbe-körbe – 1928 körül* – rézkarc, papír – 260x170 mm – j.j.l.: DH – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.82.103
14. *Oroszblúzos diáklány – 1929* – olaj, vászon – 56x37 cm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.48
15. *Csendélet korsókkal – 1929* – olaj, vászon – 60x40 cm – j.j.f.: Dési Huber 1929 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.31
16. *Pihenő szénbányász – 1930* – szén, papír – 94x62 cm – j.b.l.: Dési Huber – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.79.18
17. *Csendélet Liebknecht-emléklappal – 1930* – tempera, papírolemez – 67x67 cm – j.j.l.: Dési Huber 1930 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K. 77.36
18. *Nyitott ablak a dési templommal – 1930* – tempera, papír – 94x59 cm – j.j.l.: Dési Huber I – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.79.24
19. *Csendélet mandolinral – 1930* – olaj, vászon – 60x40,5 cm – j.j.l.: Dési Huber – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.65
20. *Csendélet (Hegedűs csendélet) – 1930* – akvarell, papír – 39x27 cm – j.j.l.: Dési Huber 1930 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.872
21. *Csendélet korsóval és citromokkal – 1930* – olaj, vászon – 50x60 cm – j.j.l.: Dési Huber István – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: F. 81.28
22. *Csendélet 100%-kal – 1930 körül* – pasztell, papírolemez – 370x350 mm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.52
23. *Nyitott ablak Bauhausbücherrel – 1930 körül* – ceruza, kréta, papír – 205x100 mm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: G.93.79
24. *A tangóharmonikás koldus I. – 1931* – ceruza, papír – 182x125 mm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.79.145.1
25. *A tangóharmonikás koldus 1931. Analízis – 1931* – ceruza, papír – 182x125 mm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K. 79.145.2
26. *A tangóharmonikás koldus III. 1931 Szintézis – 1931* – fekete és piros ceruza, papír – 182x125 mm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.79.145.3
27. *Fáradt öreg munkás feje I. Natura 1931 – 1931* – kréta, papír – 175x120 mm – j. a kartonon j.l.: Dési Huber István 931.II. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.55.1
28. *Fáradt öreg munkás feje II., Analízis 1931 – 1931* – kréta, papír – 175x120 mm – j. a kartonon j.l.: Dési Huber István 931.II. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.55.2
29. *Fáradt öreg munkás feje III., Szintézis, 1931 – 1931* – kréta, papír – 175x120 mm – j. a kartonon j.l.: Dési Huber István 931.II. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.55.3
30. *A dési templom I., Natura 1931 – 1931* – ceruza, papír – 175x125 mm – j. a kartonon j.l.: Dési Huber István 931 II. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.55.4
31. *A dési templom II., Analízis, 1931 – 1931* – ceruza, papír – 178x123 mm – j. a kartonon j.l.: Dési Huber István 931. II. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.55.5
32. *A dési templom III., Szintézis 1931 – 1931* – ceruza, papír – 177x123 mm – j. a kartonon j.l.: Dési Huber István 931.II. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.55.6
33. *Csendélet I., Natura, 1931 – 1931* – vegyes technika, papír – 177x125 mm – j. a kartonon j.l.: Dési Huber István 931.II. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.55.7
34. *Csendélet II. Analízis 1931. – 1931* – vegyes technika, papír – 175x120 mm – j. a kartonon j.l.: Dési Huber István 931.II. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.55.8
35. *Csendélet III. Szintézis, 1931 – 1931* – fekete ceruza, papír – 175x120 mm – j. a kartonon j.l.: Dési Huber István 931.II. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.55.9
36. *Vörösblúzos önarckép – 1931* – tempera, papír – 80x43 cm – j.j.l.: Dési Huber 931 – Magántulajdon
37. *Fejtanulmány (Könyöklő munkás tanulmány) – 1931* – szén, papír – 480x400 mm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.679
38. *Kalapos férfi függével (Szalmakalapos paraszt körtével) – 1931* – tempera, papír – 87x66 cm – j.j.l.: Dési Huber 931 – Magántulajdon
39. *Csendélet vázával és Új Szín folyóirattal – 1931 körül* – vegyes technika, karton – 34x23 cm – j.j.l.: Dési Huber – Magántulajdon
40. *Olvasó munkás – 1932* – tempera, papírolemez – 96x62 cm – j.j.k.: Dési Huber 932 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.51
41. *Tömeg (tanulmány) – 1932* – tempera, papír – 63x95 cm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.79.25

42. *Várandós nő – 1932 körül* – olaj, vászon – 65x55 cm – j.j.l.: Dési-Huber – Magántulajdon
43. *Teréz arcképe – 1933* – tempera, papírlemez – 87x52 cm – j.j.f.: Dési Huber 1933 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.44
44. *Töprengő – 1934* – szén, papír – 56x35 cm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.75
45. *Töprengő – 1934 körül* – olaj, vászon – 98x78 cm – j.j.l.: DH – Nógrád Történelmi Múzeum, Salgótarján, Ltsz.: 81.58
46. *Csendélet kenyérral és szőlővel – 1935* – olaj, vászon – 60x40,5 cm – j.j.l.:DH 1935 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.52
47. *Vízmosta fagyókerek Budakeszin – 1936* – szén, papír – 470x620 mm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.42
48. *Bolondgombák – 1937* – szén, papír – 615x845 mm – j.j.l.: DH 1937 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.98
49. *Kisöreg – 1937* – olaj, furnérlemez – 110x50 cm – j.j.l.: DH – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.79.21
50. *Stefike – 1937* – olaj, vászon – 70x50 – j.b.f.:DH, j.j.f.:1937 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.43
51. *Napraforgós csendélet – 1937* – tempera, fa – 74x50 cm – j.j.l.: Dési Huber j.b.f.: 1937. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.57
52. *Budakeszi gépház (Budakeszi vörös kémény-vázlat) – 1937* – olaj, vászon – 49x60 cm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.787
53. *Budakeszi erdő tavasszal – 1937 körül* – tempera, papír – 48x65 cm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.79.19
54. *Kilátás a budakeszi szanatóriumból – 1937 körül* – szén, papír – 475x630 mm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.776
55. *Régi temető – 1937–1938* – olaj, tempera, karton – 49x84 cm – j.j.l.: Dési Huber – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.141
56. *Budakeszi vörös kémény – 1937–1938* – olaj, papírlemez – 78x58 cm – j.j.l.:DH – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.41
57. *Őszi budakeszi erdő (Kopasz fák) – 1937–1938* – olaj, papírlemez – 48x62,5 cm – j.j.l.: DH – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.59
58. *Budakeszi farakások – 1937–1938* – olaj, vászon – 80,5 x 61 cm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.139
59. *Dinamikus táj – 1938* – tempera, papír – 36x56 cm – j.j.l.: DH – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.79.20
60. *Csendélet tájjal (Kilátás a rákoscsabai házakra) – 1938* – olaj, karton – 66x100 cm – j.j.l.: Dési Huber – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.137
61. *Önarckép Picasso képpel („Önkínzó önarckép”) – 1938* – szén, papír – 618x465 mm – j.j.f.: Dési Huber 1938 – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.78
62. *Tanulmány a Keserves-hez – 1938* – szén, papír – 70x50 cm – j.n. – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.814
63. *Keserves – 1938* – olaj, vászon – 100x70 cm – j.b.l.: Dési Huber – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.73
64. *Péter Pál után – 1938* – olaj, papírlemez – 60x69 cm – j.j.l.: Dési Huber – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.62
65. *Önarckép műteremben – 1938 körül* – olaj, vászon – 100x71 cm – j.j.l.: Dési Huber – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.80.43
66. *Ház fák között – 1938 körül* – szén, papír – 59,5x41 cm – j.j.l.: DH – Magántulajdon
67. *Budakeszi farakások – 1938 körül* – olaj, farost – 78x64 cm – j.j.l.: Dési Huber – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: F.87.39
68. *Ifjúmunkás (Ifjúkori önarckép) – 1939* – olaj, karton – 63x49 cm – j.b.l.: Dési Huber – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.34
69. *Hollókői táj – 1939* – akvarell, papír – 32 x 39 cm – j.b.l.: Dési Huber – Magántulajdon
70. *Hollókői vörös fészület – 1939* – olaj, tempera, papírlemez – 30x38 cm – j.j.l.:DH – Szombathelyi Képtár, Ltsz.: K.77.50
71. *Áprilisi napsütés – 1939 körül* – olaj, karton – 46x62 cm – j.j.l.: Dési Huber – Szombathelyi képtár, Ltsz.: F.81.5
72. *Rákoscsabai diófa – 1940 körül* – olaj, vászon – 63x47 cm – j.b.l.: Dési Huber – Szombathelyi képtár, Ltsz.: K.77.32
73. *Sakkozók – 1941–1942* – olaj, vászon – 130x100 cm, Letét, Budaörsi Önkormányzat

A kiállítás anyagát válogatta, rendezte és a katalógus szerkesztésében közreműködött:

Haas János, Kopócsy Anna, Zsákovics Ferenc

Munkatársak: Gassama-Szabó Bernadett, Kondász Beatrix, Mayer Róbert, Sípos László

Fotók: Szombathelyi Képtár – Székely Anikó, Mester Tibor

Grafikai tervezés: Székelyhidi Ilona – GRAF-ICA Bt.

Nyomdai kivitelezés: Porszinter Nyomda, Budapest

Köszönetet mondunk a Szombathelyi Képtár igazgatójának, dr. Gálig Zoltánnak és munkatársainak a művek kölcsönzéséért és a kiállítás megvalósításához nyújtott segítségükért.

Köszönjük továbbá dr. Kovács Annának, a Nógrád Megyei Múzeumi Szervezet igazgatójának, Belényiné Reischl Katalinnak, a Heimatmuseumnak (Budaörs), Budaörs Város Önkormányzatának, és a magányújtóknak, képeik kölcsönzését.

A kiállított művek és a katalógus megtekinthetők az interneten is:

www.haasgaleria.hu, www.haasgaleria.com

A kiállítás a Budapesti Őszi Fesztivál, valamint a Magyar Festészet Napja rendezvénye.

ISSN 1588-8819

Köszönetet mondunk a Raiffeisen Bank Zrt.-nek a katalógus megjelenítéséhez nyújtott támogatásáért.

A Galéria kiállításait a Hilltop Neszmély Zrt, az Év pincészete támogatja boraival.

Borító 1. oldalán:

Csendélet Liebknecht-emléklappal
– 1930 – tempera, papírlemez – 67x67 cm

Borító 4. oldalán:

Töprengő
– 1934 körül – olaj, vászon – 98x78 cm

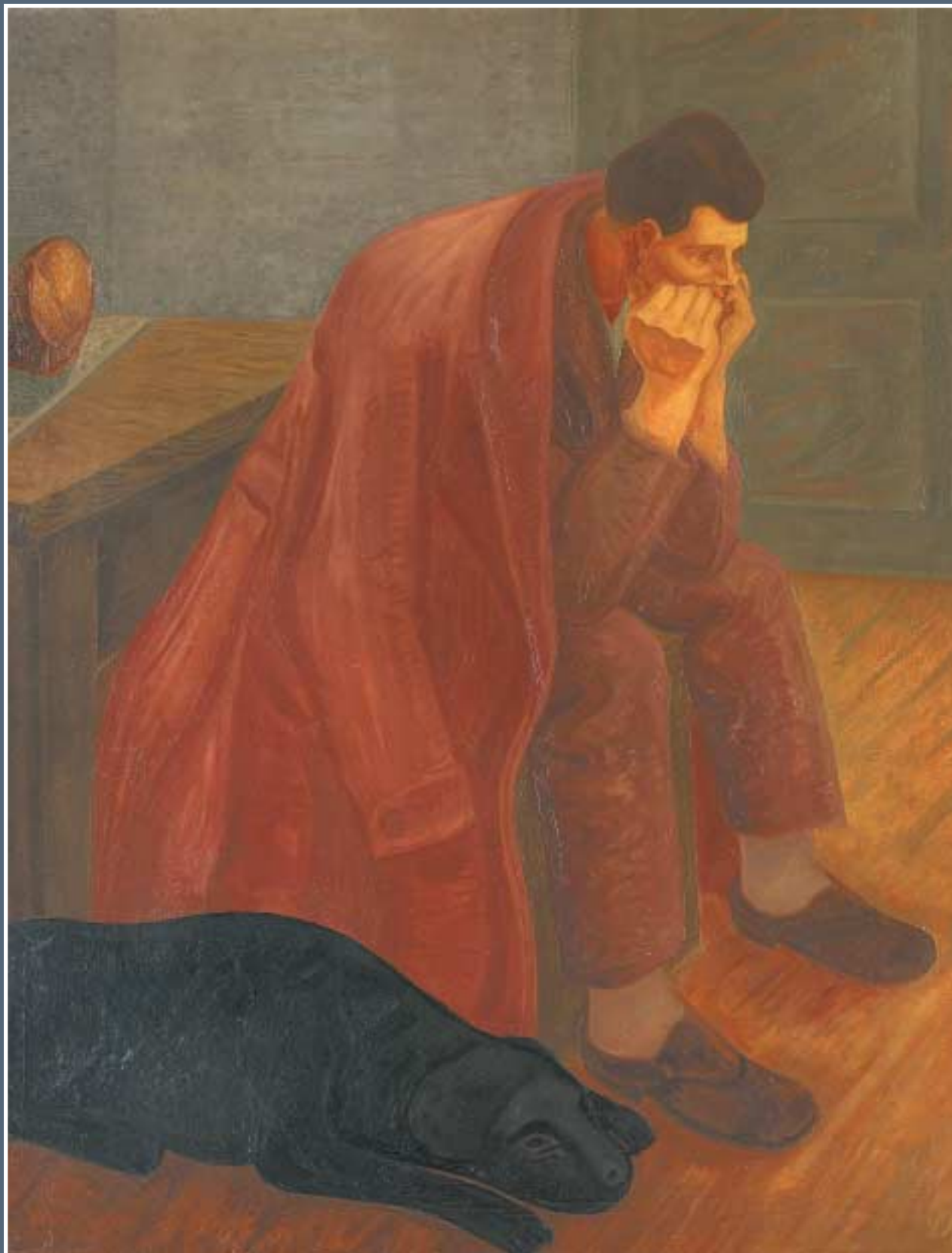
Teréz arcképe
– 1933 – tempera, papírlemez – 87x52 cm

Budakeszi vörös kémény
– 1937–1938 – olaj, papírlemez – 78x58 cm

Budakeszi gépház (Budakeszi vörös kémény-vázlat) – 1937 – olaj, vászon – 49x60 cm

HAAS GALÉRIA

GALÉRIA ÉS KIÁLLÍTÓTEREM

1055 Budapest, Falk Miksa u. 13. magasföldszint 2. • Telefon/Fax: 302-5337 Mobil: 06-20-983-7246
E-mail: haasgaleria@mail.tvnet.hu • Internet: www.haasgaleria.hu, www.haasgaleria.com

H-1055 Budapest, Falk Miksa Str. 13., ground-floor 2. • Phone/Fax: (36-1) 302-5337 Mobile: (36-20) 983-7246
E-mail: haasgaleria@mail.tvnet.hu • Website: www.haasgaleria.hu, www.haasgaleria.com